

Неганов В. В. - аспірант Національної академії внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ ВИСНОВКІВ ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ РЕВІЗІЇ (АУДИТУ) В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

У розвинених країнах світу державному фінансовому контролю належить одне з чільних місць серед систем фінансового контролю. Використання в кримінальному процесі висновків та залучення матеріалів ревізії, аудиту здобутих під час здійснення заходів державного фінансового контролю є важливою частиною доказування вини особи, яка підозрюється у скоєнні кримінальних правопорушень у службовій, бюджетній, фінансовій та інших сферах.

Використання результатів ревізій, аудиту отриманих внаслідок державного фінансового контролю характеризується своїми особливостями, способами залучення в якості доказів у кримінальному процесі в залежності від кожної країни.

Так п. 4 ч. 2 ст. 99 Кримінального процесуального кодексу (КПК) України визначено, що документом у кримінальному провадженні можуть бути висновки ревізій та акти перевірок. Проте Законом від 14 жовтня 2014 року № 1697¹ було вилучено п. 4 ст. 40 та п. 6 ст. 36 КПК України, які передбачали призначення ревізії, перевірки в порядку, визначеному законом. Натомість проведення ревізій та перевірок до переліку заходів із забезпечення кримінального провадження не було внесено, що призводить до невизначеності процедури призначення фінансово бухгалтерської ревізії за КПК України. Така процедура передбачена окремим Законом України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», згідно з яким орган або особа, що ініціює проведення позапланової виїзної ревізії, подає до

суду письмове обґрунтування підстав такої ревізії та дати її початку і закінчення, документи, які відповідно до ч. 5 і 7 цієї статті свідчать про виникнення підстав для проведення такої ревізії, а також на вимогу суду - інші відомості.

У ст. 144 КПК Російської Федерації визначено, що не суд, а орган дізнання, слідчий, слідчий орган під час перевірки повідомлення про вчинення злочину мають право призначати проведення документальних перевірок, ревізій. Проте ст. 74 КПК Російської Федерації акти, висновки документальних ревізій не визначені у переліку допустимих доказів, хоча можуть підпадати під термін «інші документи», який передбачений п. 6 ч. 2 ст. 74 цього Закону. Зазначене призводить до того, що зазвичай слідчий вимушений підтверджувати висновки такої ревізії окремим висновком експерта.

Параграфом 94 КПК ФРН передбачено, що предметом виїмки є предмети, які можуть мати значення як докази для розслідування. Такими предметами можуть бути, зокрема, аудиторські висновки, звіти тощо. Розпорядження про виїмку приймає суддя або (у невідкладному випадку) прокуратура.

Штойфа (Steuerfahndung, Steufa) є спеціальним органом Міністерства фінансів ФРН, оперативно-розшукові та слідчі підрозділи якого займаються розслідуванням правопорушень, які пов'язані з приховуванням доходів і ухилянням від сплати податків. Інший орган - Федеральне управління фінансового нагляду Німеччини (BaFin), здійснюючи нагляд за фінансовими операціями у банківській сфері, у тому числі за такими, що стосуються фінансування тероризму та легалізації одержаних злочинним шляхом доходів, має право залучати до розслідування аудиторів, експертів. У разі встановлення можливих фактів скоєння кримінальних правопорушень BaFin зобов'язано повідомляти про будь-які факти кримінальних правопорушень в бюро компетентної прокуратури. З огляду на це, прокуратура має всі звичайні права розслідування та судового переслідування відповідно до КПК ФРН. Таким чином, матеріали фінансового аудиту підприємства, банківської установи, які були здобуті до початку досудового розслідування BaFin, можуть долучатися та використовуватися як докази в кримінальному процесі.

TRACFIN є центральним органом системи запобігання легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом, та боротьби із фінансуванням тероризму у складі Міністерства економіки, фінансів та індустрії Франції. Його структура передбачає такі підрозділи: центр збирання інформації; відділ фінансової експертизи; оперативний відділ. Хоча французьке законодавство не передбачає конкретні вимоги, згідно якої за наслідками фінансового аудиту аудитор повинен повідомляти про відомі йому факти вчинення злочину, аудитори стикаються з кримінальною відповідальністю, якщо вони не повідомляють про такі факти органи прокуратури.

Відповідно до ст. 40 КПК Франції, будь-французький державний службовець невідкладно повинен поінформувати прокурора Республіки про відомий йому злочин. Доведення у французькому кримінальному

процесі ґрунтується на теорії вільної оцінки доказів. Теорія доказів ґрунтується на тому, що об'єктом доведення є дві обставини: по-перше, факт порушення кримінального закону і заподіяння матеріальної шкоди; по-друге, наявність провини в будь-якій з її форм. Під час доведення використовують як прямі, так і непрямі докази. До прямих доказів належать протокол про особисте ознайомленні судді, наприклад із речовим доказом, доповіді (висновку) експертів, письмові докази.

Таким чином, якщо підрозділам TRACFIN або державним аудиторам внаслідок здійснення заходів державного фінансового контролю стає відомо про вчинення злочинів - такі відомості надаються прокурору Республіки та мають процесуальний статус доказів у кримінальному процесі.

Отже, порівняльний аналіз законодавства України та окремих європейських країн дає змогу дійти висновку про активне застосування в кримінальному процесі висновків, матеріалів фінансових ревізій, аудиту як документальних доказів.